GESCHIEDENIS VAN DE BIJENTEELT OP DE NEDERLANDSE ANTILLEN ¹⁾

DOOR

B. A. BITTER (Curaçao)

Reeds in 1903 werd van Landswege op St. Eustatius de bijenteelt ingevoerd. In 1909 waren op dit eiland reeds 62 bijenkasten aanwezig. Overtuigend werd aangetoond dat de ingevoerde honingbij, bij behoorlijke behandeling, in leven blijft en niet persé naar het bosrijke gedeelte van het eiland gaat uitzwermen. Dit is te lezen in de koloniale verslagen van 1909 en 1915.

Van Aruba is bekend dat in het jaar 1938 de „Frères des Ecoles Chrétiennes” de eerste proeven met het houden van bijen namen. Dit geschiedde met Hollandse bijen en de proef was géén succes. De bijen waren buitengewoon kwaadaardig en de honingopbrengst was zeer miniem. Dit kon door schrijver dezes in het jaar 1940 persoonlijk worden geconstateerd.

Op Curaçao zijn vroeger, waarschijnlijk een 35 tal jaren geleden, bijen ingevoerd op de plantage Groot St. Joris. Gegevens hierover zijn echter niet vastgelegd; slechts vage inlichtingen kunnen verstrekt worden door enkele oude plantage-arbeiders. Ook hier blijkt de teelt geen succes te zijn geweest, want de bijen „vlogen weg”, en verder wordt de oorzaak geweten aan de sterke passaatwind, waardoor de bijen niet in staat geweest zouden zijn om naar de kast terug te vliegen.

Welke soort bijen werd gebruikt is niet meer na te gaan. Men spreekt van „zwarte bijen”, hetwelk op Hollandse zou duiden. Echter kan men thans op en nabij genoemde plantage, in de rotsen aan de Noordkust, wilde bijenvolken aantreffen, welke duidelijk van het Italiaanse type zijn, terwijl wij wel zeer geneigd zijn aan te nemen, dat deze wilde volken afkomstig zijn

¹⁾ Tezamen met het volgende artikel tevens no. 229 van de *Berichten van de Afdeling Tropische Producten van de Koninklijke Vereeniging Indisch Instituut*.

van de kasten, welke indertijd op de plantage werden neergezet.

In die tijd waren er op de plantage Klein Piscadera bijen, die uit Haïti waren geïmporteerd door de eigenaar van de plantage, de heer J. J. A. H. JOUBERT. Zijn zoon vertelde mij dat zij ongeveer 30 jaar geleden in korven waren gekomen, maar dat het toen juist een buitengewoon droge tijd was, zonder bloemen. De bijen moesten direct bijgevoerd worden met suikerwater, maar dit gelukte niet, zodat zij snel stierven.

In het jaar 1938 kreeg de directeur van het Departement Accountantsdienst, Sociale en Economische Zaken, de heer L. F. JANSEN, econ. drs, waaronder ook de landbouwkundige dienst ressorteerde, nieuwe belangstelling voor de bijenteelt. Schrijver, die zich in zijn functie als Gouvernements landbouwkundige naar Trinidad zou begeven, kreeg opdracht gedurende 10-14 dagen een studie van de bijenteelt op dat eiland te maken in de „Mount St. Benedict Apary”.

Na zich van deze opdracht gekweten te hebben, nam hij op zijn terugreis naar Curaçao, in Juli 1939, een zestal met Italiaanse bijen bevolkte kasten mede ¹⁾.

De reis geschiedde per m.s. Colombia van de K.N.S.M. De bijenkasten waren op een beschut gedeelte van het dek geplaatst; het vliegkat was afgesloten met fijn gaas en ook het deksel van de kast was van gaas gemaakt. Bij aankomst te La Guaira bleken moeilijkheden met de havenarbeiders te zijn gerezen, waardoor het schip gedwongen werd enige dagen voor de kust te blijven liggen. Het was nagenoeg windstil en de temperatuur was buitengewoon hoog. Trots alle genomen moeite, waaronder sprenkelen met ijswater, kon niet voorkomen worden dat de bijen zich voor het gaas verdrongen en daardoor de luchtverversing in de kast onmogelijk maakten. Hierdoor trad een grote sterfte op. Toen de zending eindelijk in Curaçao aankwam waren slechts in enkele kasten nog wat bijen in leven. Gelukkig waren er nog wel goede broedraten aanwezig.

Na samenvoeging van de verzwakte volken en dank zij de aanwezige broedraten, was het mogelijk een tweetal sterke volken te verkrijgen. Deze bleken het buitengewoon goed te doen en spoedig kon tot splitsing worden overgegaan. Reeds 20 Mei 1940 kon door de landbouwkundige worden gerapporteerd: „Al de kasten verkeren in een uitstekende toestand. Het droge klimaat alhier is zeer waarschijnlijk gunstig voor de bijen. Het

¹⁾ *Curaçao* 2, 1948, 7 p. 8; *Beurs- en Nieuwsberichten* 3960, 30 Dec. 1948, p. 2.

inbrengen van een honingsurplus is vrijwel afgelopen, doch voor het levensonderhoud van de volken komt nog voldoende in. Gebleken is wel dat een goed volk, op een goede standplaats zeker 150 pond honing in kan brengen gedurende het afgelopen seizoen. Dit cijfer wordt algemeen als een goede opbrengst beschouwd. Bij uitbreiding van de teelt zal het genoemde cijfer wel iets lager worden, daar de bijen thans alles voor zich alleen hebben. De levensvatbaarheid van de teelt voor Curaçao is echter wel duidelijk bewezen".

Hierna ging het snel en goed vooruit met de bijenteelt. Op geregelde tijden werden bijenvolken, van het Italiaanse ras, per K.L.M. uit Suriname geïmporteerd.

Verschillende nieuwe imkers meldden zich aan en in luttele jaren tijds had het aantal bijenkasten op Curaçao zich uitgebreid tot ongeveer 300 stuks, verdeeld over een achttal imkers.

Er werden, midden 1940, ook een tweetal volken naar Aruba gezonden, om te zien of de Frères met deze bijen betere resultaten zouden kunnen behalen als met de daar aanwezige Hollandse bijen.

Inderdaad werd in April 1941 een verbetering gemeld, nl. een opbrengst van 65 pond honing van de twee volken en er werd gevraagd om nog een drietal volken. Aan dit verzoek werd voldaan. Latere honingopbrengsten rechtvaardigden het aanvankelijke optimisme over de nieuwe bijen echter niet. De honingopbrengsten bleven zeer gering, zodat thans wel moet worden aangenomen dat Aruba, met zijn schaarse vegetatie en gemis aan hofjes, ongeschikt is voor een bloeiende bijenteelt.

Grotere verwachtingen werden van de Bovenwindse eilanden gekoesterd. In het jaar 1940 werd naar elk eiland een tweetal kasten met bijenvolken verzonden.

Wegens het niet aanwezig zijn van deskundige imkers op deze eilanden werd aan de zendingen onvoldoende zorg besteed en de introductie mislukte. Werd in 1941, zowel van Saba als van St. Eustatius, een honingopbrengst gemeld en in het bijzonder van Saba een zeer gunstig rapport ontvangen, de daarop volgende jaren bleken de kasten aan het verlopen te zijn en spoedig waren alle bijen verdwenen.

Hetzelfde vond plaats op Bonaire. Ook hier werden, bij een tweetal particulieren die zich voor de teelt interesseerden, bijenkasten geplaatst. Aangezien ook hier de imker ontbrak en de particulieren meer belangstelling hadden voor de honing dan voor het verzorgen van de kasten, moest ook hier zeer spoedig van een mislukking gesproken worden.

Curaçao bleef derhalve het enige bijeneiland. De teelt hield hier stand. Gedurende de oorlogsjaren vond zeer weinig uitbreiding plaats, hoofdzakelijk omdat geen materiaal, zoals kasten en wasplaten, kon worden verkregen.

Nagenoeg alle geproduceerde honing kon plaatselijk worden verkocht. Direct na de oorlog werd door de Kruisbroeders van St. Jan, die een bijenstal van ongeveer 100 kasten hielden, ook honing naar hun congreganten in Nederland gezonden.

Tegen het einde van het jaar 1948 kwamen, op initiatief van de heer M. H. IDSINGA, Directeur van het Welvaartsplanbureau te Curaçao, enige imkers bijeen met het doel om tot een vereniging van bijenhouders te komen.

15 November 1948 werd de vereniging opgericht met aanvankelijk 9 leden, onder de naam „Vereniging van Bijenhouders op Curaçao”¹⁾. Het bestuur bestond uit P. B. BUIST voorzitter, A. MAALSTÉE ondervoorzitter, J. G. DE JONG (later A. DE WIT) secretaris, J. BUIST-TER BURG (later J. J. M. VELDMAN) penningmeester en B. A. BITTER adviseur.

Het doel van de vereniging is de bijenteelt in het gehele Gebiedsdeel te bevorderen en verder het bestuderen van de vraagstukken de bijenteelt op Curaçao betreffende, het vermeerderen van de uitkomsten van het bedrijf en ten slotte alles wat verder tot de belangen van de bijenteelt op Curaçao en van de bij haar aangesloten leden kan bijdragen.

De vereniging telde in Juli 1950 19 leden, die allen bijen houden uit liefhebberij, dus geen imker van beroep zijn. Het bestuur koestert de hoop, dat door het maken van propaganda het imkeren niet beperkt blijft tot een liefhebberij van een kleine groep van, in hoofdzaak, Nederlanders, maar dat óók de Curaçaonaar bijen zal gaan houden en er eventueel een bijverdienste in zal zoeken.

De imkers die er nu zijn hebben 2 tot 20 kasten; er zijn slechts twee grote imkers die 50 tot 100 kasten elk hebben. De heer MAALSTÉE van Huize Don Bosco te Brakkeput heeft enige tijd regelmatig honing verkocht; Frater CARLOS van het St. Vincetiusgesticht te Scherpenheuvel gebruikt de gehele opbrengst voor het jongensinstituut, terwijl de heer G. L. WONG LOI SING potjes in zijn winkel te koop heeft.

¹⁾ *Beurs Nieuwsber.* 3960, 30 Dec. 1948; *Curaçao* 10, 1948, 25 p. 6, overgenomen in *Monthly Bull. Caribb. Comm.* 2, 1949, p. 187.

De opbrengst per kast is over het algemeen goed. Waar in Nederland een honingoogst van 50 pond per kast behoorlijk genoemd kan worden, kan de imker op Curaçao dikwijls op een opbrengst van 150 tot 175 pond per kast per jaar rekenen. Na de grote regentijd zien wij vaak kasten waar men drie honingkamers op de broedkamer heeft moeten plaatsen om de bijen in de gelegenheid te stellen zoveel mogelijk honing te verzamelen.

Bijenkorven kent men op Curaçao niet; de bijen worden in kasten gehouden. De Vereniging standaardiseerde het gebruik van de kasten, opdat de leden gemakkelijk via hun organisatie allerlei onderdelen kunnen betrekken. Het standaardmerk, de enkelwandige kast van de „Root Company”, uit de U.S.A., is de meest gangbare kast; een tien-raams kast met vaste vliegplank en acht-raams supers zonder richels of randen.

Ziekten werden niet geconstateerd. Vijanden van de bijen zijn de grote, rode mieren en de wasmot, welke geen kwaad kunnen doen indien de imker voldoende voorzorgsmaatregelen neemt, terwijl ook aan vogels en een soort bijenwolf nog wel eens enkele bijen ten offer vallen. Men hoopt door nauwkeurige waarnemingen iets meer over het drachtgebied te weten te komen. En verder wordt er hard gewerkt aan de verbetering en uitbreiding van de imkerij op Curaçao, terwijl ook plannen bestaan om de andere eilanden van het Gebiedsdeel in haar activiteit te betrekken.